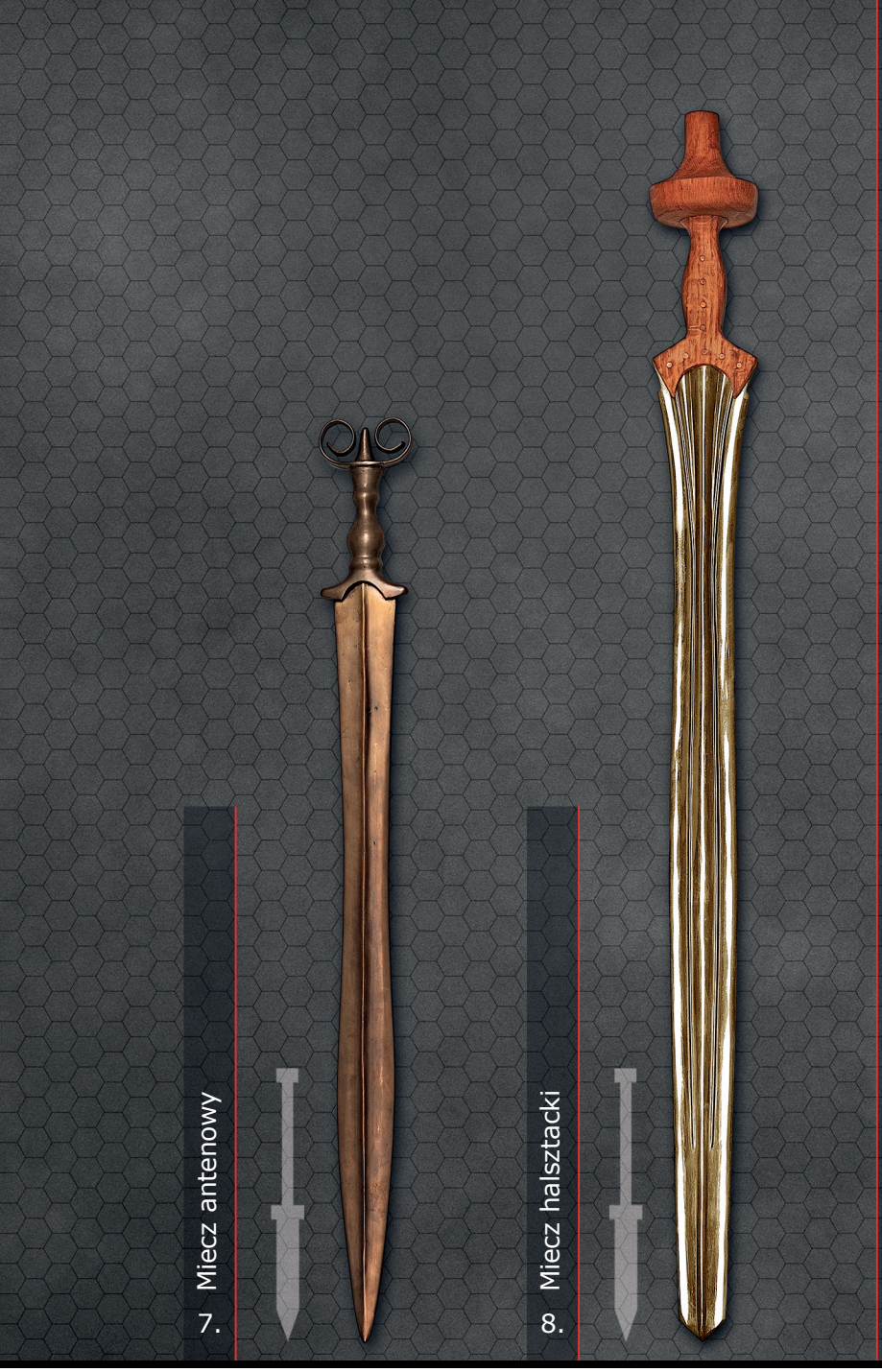

koncentrują się w północnej i środkowej Italii, natomiast w Skandynawii należą do rzadkości.
To kolejny wzór właściwy kulturze pól popielnicowych, który J. Fogel określił jako typ XXIII. Miecze antenowe w zależności od regionu pozostawały w użyciu mniej więcej pomiędzy połową XI a VIII w. p.n.e.[6]

8. Brązowy miecz kultury Hallstatt (C) z VIII-VII w. p.n.e. typu *Mindelheim*. Jest to dłuższy z używanych wówczas typów, rzadszy, służący bowiem wojownikom z wyższych klas, konnym lub załogom rydwanów (krótszy typ *Gundlingen* służył wojownikom pieszym). Większość tych mieczy sięga powyżej 80, a nawet 90 cm długości. Mają ciężką, liściowatą głownię z usztywniającym żebrem. Krótki sztych zakończony jest często charakterystycznym trójkątem, przez co miecz ten nie nadaje się zupełnie do zadawania pchnięć. Służył do mocnego cięcia i rąbania. Oprawa rękojeści przeważnie z materiałów organicznych (sporadycznie brązowa) w charakterystycznym kształcie *meksykańskiego kapelusza*. Jest to jeden z ostatnich mieczy brązowych, równolegle z nimi występowały już miecze takich samych kształtów wykonane jednak z nowego materiału – żelaza.[7] (patrz Od brązu do żelaza. Celtowie)

środku ciężkości. Nadawała się więc ona nie tylko do zadawania pchnięć i jednocześnie cięć, ale była także lepiej wyważona, co ułatwiało użycie.

Inną modyfikacją, która pojawiła się ok. 1450 r. p.n.e., było rozbudowanie zastawy i przedłużenie jej w „rogi" wystające po obu stronach rękojeści. Stworzyło to rodzaj jelca, zabezpieczającego dłoń przed ostrzem przeciwnika ześlizgującym się po zblokowaniu. Także – co może nawet ważniejsze – przed ześlizgnięciem własnej dłoni na ostrza podczas zadawania mocnego pchnięcia i napotkania przeszkody. Były to różne odmiany tzw. „mykeńskich mieczy rogatych" (patrz), z których większość zaprojektowana jest głównie do kłucia. Są dość długie – średnio 60-70 cm

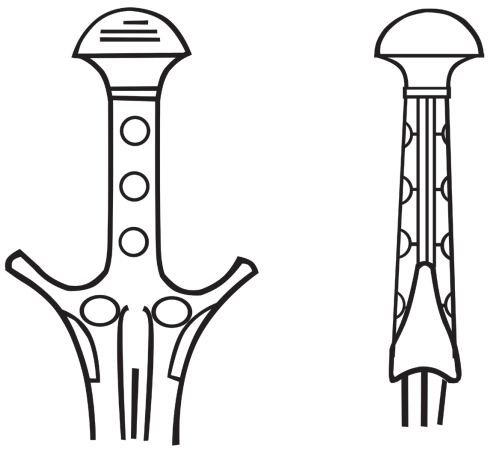

Rys. 9.
Jeden z wojowników przedstawionych w czasie pojedynku rytualnego na rycie naskalnym z epoki brązu, z Vitlycke, Bohuslan w Szwecji. Chroniąc się tarczą walczy toporem, podczas gdy miecz w pochwie (widać wyraźnie typowy trzewik pochwy) przytwierdzony jest do pasa, jako symbol wojownika. W zestawieniu z uwypuklonymi cechami męskimi symbolizuje potencję, męską siłę. Jest to jedno z wielu podobnych przedstawień, w których wyraźnie widać zrównanie mężczyzna-wojownik-miecz.

Poważniejsze uszkodzenia naprawiano nawet poprzez nadlewanie materiału. Walka pozostawiła na głowniach wyraźne ślady po uderzeniach w brzeg tarczy przeciwnika, ale i w ostrze jego oręża. Co prawda miecze używano w zestawieniu z tarczą, którą zasłaniano się przed ciosami – brązowa głownia nie najlepiej bowiem nadaje się do parowania – ale oczywiście w walce sytuacja niejednokrotnie wymaga blokowania wrogiego cięcia własnym mieczem. Wówczas starano się czynić to zastawą (co zresztą nie różni się od technik znacznie późniejszej szermierki), na której odnajduje się najwięcej uszkodzeń. Wymusiło to kolejne zmiany ewolucyjne, polegające na ukształtowaniu ostrza na tym odcinku w lekki łuk lub dodanie ząbkowania. Celem było zatrzymanie lub zmiana kierunku wrogiego ostrza zmierzającego ku dłoni trzymającej miecz.

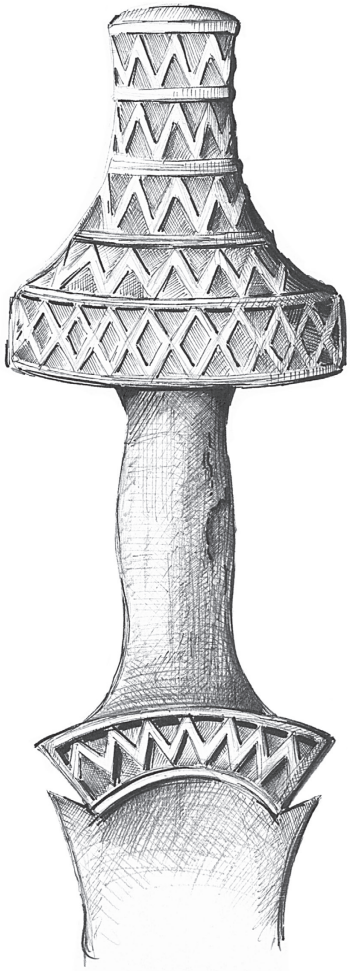

Rys. 10. Choć większość rękojeści mieczy hallstackich wykonana była z drewna (patrz tabl. Epoka Brązu), to część ze znacznie cenniejszych materiałów. Tutaj przykład zdobienia charakterystycznych rękojeści w kształcie grzyba, zwanych czasem „meksykańskim kapeluszem", wykonywanych z kości słoniowej i inkrustowanych bursztynem, lub rzadziej czerwonym koralem.

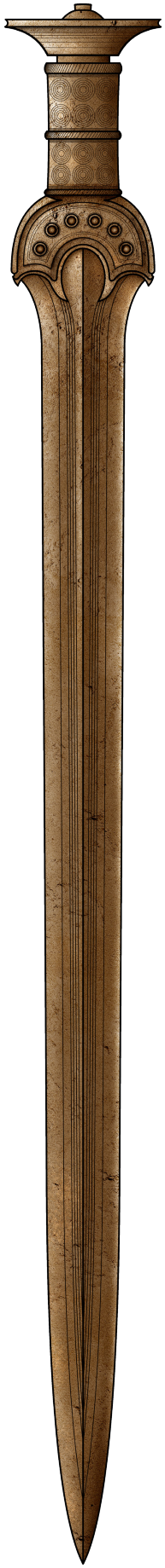

Rys. 11. Miecz brązowy.

Tab. XV. EPOKA WIKINGÓW

29. Stylizacja wzorowana na mieczu odnalezionym w Lipianach, X w. Typ ten był dość popularny w Skandynawii, ale pojawia także w wielu innych krajach mających kontakty z Normanami (Polska, Niemcy, Ruś, Węgry, Rumunia, Bałkany), przy czym mniej więcej połowę znanych dzisiaj egzemplarzy odnaleziono właśnie w Skandynawii. Wykonane w technice inkrustacji metalami kolorowymi charakterystyczne zdobienia jelców i podstaw głowic tych mieczy nawiązują do stylu anglo-karolińskiego, czasami zaś skandynawskiego stylu Jellinge. Zdobienia motywami roślinnymi uważa się za specyfikę kontynentalną, a nie skandynawską.[38]

Zdobienia mieczy typu S:

1.

1. Z jelca miecza znalezionego w rejonie Dnieprzańskich Porohów, typ miecza i ornament jest naśladownictwem karolińskim, przełom X/XI w.

2.

2. Z Morzewa n. Notecią, X w.

3.

3. Z jelca i podstawy głowicy miecza z Lipian na Pomorzu Zachodnim, X w.

4.

4. Ornament często występujący na jelcach i podstawach głowic z przełomu X i XI w., np. z Szob-Keiserdő (Węgry) lub Pokrzywnicy Wielkiej, wiązany z rozprzestrzenieniem wpływów skandynawskich styl ten jednak jest naśladownictwem estetyki karolińskiej

5.

5. Z jelca miecza znalezionego w rejonie Dnieprzańskich Porohów, typ miecza i ornament jest pochodzenia karolińskiego, przełom X/XI w.

6.

6. Z Wielkopolski X w.

7.

7. Z Busdorf (Niemcy), X w., charakterystyczny ornament w stylu Jellinge, będący skandynawskim naśladownictwem tzw. anglo-karolińskiego stylu zwierzęcego

8.

8. Z farmy Aarhus, Fyresdal (Telemark, Norwegia), X w.

9.

9. Z Vestehaug, Løiten (Norwegia), X w.

10.

10. Motyw zwierzęcy z Tregde, Halsaa (Norwegia), X w.

29. Miecz typu S